

Activitatea de romancieră este subliniată prin prezența manuscriselor lucrărilor: «Le grand Blaise» (cu desene ce completează portretele eroilor) și «Céléste», în care o prefață amintește vârsta și originea autoarei.

Anii de muncă asiduă în Franța, drumurile spre Paris, locurile pe care le-a cunoscut în timpul vacanțelor de vară și a perioadei de tratament, i-au oferit posibilitatea de a cunoaște locuri și oameni diferiți pe care a căutat să-i înțeleagă. A lăsat în manuscris sute de pagini în care pana-i neobosită a așternut note de călătorie trădând puterea de cunoaștere și selectare a acestei tinere românce. Notind impresii din Austria, Ungaria, Germania sau din Elveția, Olanda, se preocupă să cunoască poporul, modul de viață, obiceiurile. Atenția desenatoarei este reținută de oamenii străzilor, de țăranii întâlniți în satele specifice zonelor de șes sau de munte. Cu prilejul acestor călătorii, achiziționează și cărți poștale cu reproduceri care redau frumusețea și bogăția portului popular din Țările de Jos sau cantoanele Elveției.

Tipărirea operelor lui Iuliei Hașdeu a fost asigurată în primul rând de tatăl ei. În «Revista Nouă» pe care o conducea B. P. Hașdeu, având colaboratori apropiați pe B. Șt. Delavrancea, Al. Vlahuță, I. H. Speranția, este publicată poezia «România» și nuvela «Sanda», în limba română. În alte numere i-a fost tipărită, postum, creația lirică. Rețin atenția totodată cele trei volume de opere apărute în anii 1889-1890 prin grija și sub directa supraveghere a lui B. P. Hașdeu. Primele două, conținând versuri, iar al treilea opera dramatică a Iuliei Hașdeu, constituie, până astăzi ediția, de referință la îndemina cercetătorului.

Un interes deosebit îl prezintă și materialele ce reflectă aprecierile contemporanilor și urmașilor. Astfel, într-un volum de corespondență a lui B. P. Hașdeu, se află o scrisoare a lui Grigore Pișculescu (Gala Galaction) din 25 octombrie 1889, prin care-i aduce la cunoștință că a realizat un al doilea articol despre Iulia; dorind să scrie o lucrare de mai mare întindere, pentru a-i prezenta viața și opera, autorul solicita informații în plus, în anexa scrisorii prezentând ciorna articolului ce urma să fie publicat.

Iar unul din caietele de impresii, «Memoranda», de la cimitirul Bellu, stă măturie a omagiului pios din partea celor ce au înțeles-o și îndrăginit-o; alături, citeva din lucrările care au apărut de-a lungul anilor, evocându-i viața și opera literară, reamintesc de stima și considerațiunea de care se bucură această genială copilă.

Totul se încadrează într-o suită de fotografii, ce prezintă pe Iulia în anumite momente ale vieții, părinții, prietenele și locul de veșnică odihnă.

Oferind vizitatorilor un mănunchi de materiale originale puternic evocatoare, expoziția, credem, s-a bucurat de succes.

VIRGILIU TEODORESCU

George Vasiliu și Constantin Șova

FAUNA VERTEBRATICĂ ROMÂNIAE (Index)

Muzeul județean Bacău, Secția Științele Naturii, Studii și Comunicări (Partea a II-a),
Bacău, 1968

Deși cunoaștem stilul listelor publicate asupra Vertebratelor țării noastre de-a lungul anilor de către G. D. Vasiliu am primit, totuși, cu interes, noua sa tipăritură, în speranța că ar prezenta, la zi, situația cunoștințelor noastre în acest domeniu. Aceasta, cu atât mai mult, cu cât Muzeul de Științele Naturii din Bacău, care a asigurat publicarea, avea la activul său un prim volum de studii și comunicări reușit. Dar, de la prima privire asupra copertei, citeva nepotriviri au reținut atenția nultora dintre cei care au avut-o în față.

Mai întâi, de ce «Fauna Vertebratică», căci, doar nu este vorba de o faună vertebrată (cum sună titlul, în traducere exactă, în limba noastră), ci de fauna de Vertebrate a României. Corect ar fi fost fie «Vertebrata Romaniae», cum se intitulase ediția de acum 30 de ani, fie «Fauna Vertebratorum Romaniae», dacă autorul nu voia să se repete. Zicem autorul, în înțelesul de autor principal și vom continua să ne exprimăm tot la singular, referindu-ne la G. D. Vasiliu, căruia îi revine în cea mai mare măsură întocmirea lucrării.

De la prima răsfuire chiar, fie ea numai fugitivă, se poate ușor constata, cum au făcut mai mulți dintre naturaliștii cunoscuți, vîrstnici și tineri, cu un sentiment de amărăciune, că broșura poartă pecetea grabei și a superficialității.

Chiar de la începutul introducerii, după numai două fraze banale, autorul se prezintă, cu emfază, în frunte, scoțîndu-se în relief, de 3 ori la rând, mai înainte de a mai pomeni și pe alți cercetători, care sînt citați, apoi, în subsidiar, deoarece, în continuare, pe două pagini, face elogiul catalogului său și afirmă (p. 6), în concluzie: «Ca urmare a revizuirii și completării făcute de noi, azi, fauna vertebratelor din România este alcătuită din 49 ordine care cuprind 142 de familii cu 356 genuri, 648 specii și 500 de subspecii...» Din această afirmație, incorect formulată, reiese, fără putință de îndoială, că domniei-sale i se datorește cunoașterea faunei de Ver-

tebrate din țara noastră, «ca urmare a revizuirii și completării făcute de noi», iar nu cercetătorilor care au studiat, ani în șir, diferitele grupe.

Tot în introducere aflăm (p. 7), că la clasificările recente ale unor somități în ornitologie, ca Wetmore (1960) și Vaurie (1959-1965), au trebuit să fie aduse modificări de Vasiliu (1968)... (!?)

Un adevăr pe care autorul principal îl recunoaște (p. 7) este acela că: «O problemă dificilă a constituit stabilirea originii geografice a speciilor».

De fapt, această problemă, pe care toți cercetătorii de specialitate s-au străduit să o lămurească, în lucrările lor, a continuat să rămână dificilă de înțeles, pentru autorul nostru, deoarece, după cum se poate constata din plin, de-a lungul paginilor, el confundă originea geografică a speciilor, pe baza căreia li se atribuie acestora calitatea de a fi un anume element zoogeografic, cu răspîndirea lor geografică, ceea ce îl duce la crearea unor termeni noi, eronați, bombastici și unscori fără sens. Asupra acestui aspect vom reveni, mai târziu, cu numeroase exemple.

După capitolul de introducere, ne întîmpină, la p. 9, un titlu mare, care ne umple de uimire. Titlul acesta se referă la: «Cyclostomata, Chondrichthyes et Pisces». Or, se știe, că, așa cum se poate citi în orice tratat de zoologie, Pisces are rang de supraclasă și cuprinde ambele clase de pești: Chondrichthyes și Osteichthyes; nu numai pe cea din urmă și cu care, în nici un caz, nu este sinonimă. Sau, poate, este și aceasta o modificare sistematică aparținînd autorului? Dacă, cumva, a fost indus în eroare de titlul fasciolei din «Fauna R.S.R.» care, într-adevăr, este «Pisces-Osteichthyes», trebuie să arătăm că acolo este vorba de un subtitlu, deoarece răspseau Chondrichthyes care au format obiectul unui alt volum.

Trecînd apoi, pe rînd, la prezentarea claselor de Vertebrate, autorul începe cu un istoric al cercetărilor făcute în țara noastră sau asupra speciilor din țara noastră, după care înșiră, în ordine sistematică, speciile și rasele geografice (subspeciile) cu numirile lor științifice și cu cele populare, în limba română și în principalele limbi străine, indicații scurte bibliografice pentru sinonimii, apoi originea geografică și răspîndirea sumară în țara noastră. La sfîrșitul fiecărui grup, se dă bibliografia cunoscută de autor pînă în anul 1969 la unele grupe (păsări, de exemplu).

Planul lucrării a fost judicios elaborat, realizarea însă cuprinde o sumă de deficiențe, dintre care unele de-a dreptul supărătoare, izvorite, pe de o parte, din necunoaștere, pe de altă parte din cauza preocupării,

mereu prezente, de a se trece pe primul plan, supraestimind importanța publicațiilor proprii și atribuindu-și calitatea de a aprecia, în mod foarte subiectiv, activitatea unora dintre cercetătorii actuali.

Cit privește indexul de specii în cheștiune, se impune, dintr-un început, o precizare: departe de a constitui o lucrare științifică, bazată pe studii personale, ea a fost realizată prin extragerea speciilor, cu datele de răspândire pentru țara noastră, așa cum acestea au fost prezentate, de către cercetătorii specialiști, în lucrările recente, cu caracter monografic, apărute, în majoritate, în «Fauna R.S.R.». Materialul acesta, gata prelucrat, poate fi extras personal, de către orice amator în câteva ore, la o bibliotecă, din volumele amintite, adăugând, pentru păsări, ediția de după război a «Pasărilor României», iar, pentru grupele de mamifere mici, cele câteva lucrări speciale apărute la noi. În aceste lucrări se găsesc indicate, de altfel, și cele mai importante izvoare bibliografice.

Dacă nu ar reprezenta, într-o măsură covârșitoare, o repetare a titlurilor publicate, la diferite epoci și chiar cu câțiva ani în urmă, în culegeri bibliografice cu titluri separate, după grupe de vertebrate, indexul de față ar avea valoarea unei culegeri bibliografice noi și tinzând a fi completă. Așa cum este, însă, alcătuită, reprezintă o bogată sursă de erori multiple: de biografie și de bibliografie, de taxonomie și de zoogeografie, de redactare și de tipar.

Înainte de a trece la amănunte, ne vedem, însă, nevoiți să arătăm unele deficiențe generale, de fond, în ceea ce privește prezentarea indexului.

Unul dintre neajunsurile majore, care induc în eroare și incurcă pe cititor, este calificarea speciilor din punctul de vedere zoogeografic. Confundind noțiunea de element zoogeografic cu aria de răspândire actuală a formelor, — care este cu totul altceva — și fabricând, în plus, termeni lipsiți de sens, a creat un adevărat haos.

Așa, de exemplu, la peștii marini, în special, a crezut că face un serviciu adăugându-le, la caracterizarea geografică, termenul «pontic», gândindu-se, desigur, că, trăind în Marea Neagră (vechii Pontus Euxinus) nu pășesc nimic din atașarea acestui sufix. În modul acesta, pe de o parte, la covârșitoarea majoritate a acestor pești le-a atribuit, în mod gratuit, dar ilicit, origină pontică, iar, pe de altă parte, a făcut imposibilă, pentru cititor, recunoașterea ca element zoogeografic a speciilor astfel camuflate. Oricine știe, însă, că grosul faunei din Marea Neagră își are originea, cum este și firesc, în Marea Mediterană, iar unele dintre forme, prin intermediul acesteia, în Oceanul Atlantic. În această situație se găsesc familii întregi de pești, cum sînt, spre exemplu: Mugilidele, Sparidele, Menidele, Pomacentridele, Scombridele, Calyonimidele și altele, încă. Dovada originii nepontice o face și apariția lor, foarte rară, accidentală sau unică, la unii, după cum însuși

autorul remarcă. Că s-a orientat după valoroasele lucrări din «Fauna R.S.R.» este evident, dar, formulind din nou — poate tocmai spre a fi original — datele extrase, le-a desfigurat, smulgându-le orice sens. Așa, în locul termenilor explicați și bine cunoscuți, ca: element paleartic, sau element atlantic oriental, sau alții asemenea, întinșim, spre exemplu: la pești: «celtico-mediteranean-pontic» (foarte frecvent folosit), «esturo-ponto-caspic-aralic» (p. 33), «central-europeano-ponto-caspic-aralic» (p. 40), «pontic de origină ponto-caspică» (p. 53); la amfibieni: «element nord-euro-asiatic, atlantic, pătrunde și în districtul mediteranean» (p. 78, 79), sau, și mai absurd «element nord-euro-asiatic, atlantic-siberiano-pacific, pătrunde și în districtul central asiatic» (p. 80), «nord-euro-asiatic, atlantic-siberian» (p. 81, 82), sau element endemic, panonico-carpatic» (p. 82); la reptile: «element euro-asiatic-siberian, pacific» (p. 90), «nord-euro-asiatic-siberian, atlantic» (p. 92); «nord-euro-asiatic-siberian» (p. 93), «nord-euro-asiatic, siberian-pacific» (p. 93). Acești termeni, de-a dreptul lipsiți de sens, ilustrează confuzia, cu pretenții însă de precizie și înalt nivel științific. Dacă aceștia ar fi lipsit, broșura ar fi avut numai de câștigat.

Indicarea lucrărilor clasice, cum este spre exemplu *Systema Naturae* a lui Linné, în diferitele ediții, în care au fost descrise pentru prima dată, valabil, speciile și subspeciile în cheștiune, împreună cu «terra typica» își are rostul numai în lucrările cu caracter monografic sau într-un catalog de mare întindere, cum nu este cazul indexului de față. În schimb, pentru un catalog regional, ca acesta, destinat să fie la îndemîna unui cerc larg de cititori, de specialitate sau nu, fie autohtoni, fie străini, este cu mult mai de folos, ca la fiecare specie sau rasă geografică citată, să se indice lucrările fundamentale și monografice, referitoare la țara noastră. Or, în indexul de față tocmai aceste date lipsesc și indicațiile sporadice, referitoare la sinonimii, nu le pot ține locul. Dar, chiar în cazul în care autorul ar vrea să renunțe la indicarea acestora, lucrările specialiștilor care semnalează pentru prima dată apariția sau existența unui element faunistic nou din țară trebuie, necondiționat, citate, pe de o parte ca document, iar pe de altă parte, pentru probitate.

Arătarea numirilor străine, în 3 limbi care, la multe specii și rase geografice sînt numai convenționale, nu credem că este necesară, deoarece specialiștii noștri le cunosc, iar nespecialiștii nu le sînt de nici un folos, pe lângă numirile științifice, care, singure, dau precizia necesară; poate, doar, pentru unii cititori străini, să fie de oarecare ajutor. Un index al acestor numiri străine, pe 17 pagini, la sfîrșit, doar îngroașe volumul. Și apoi, fiind vorba de un index, este oare normal ca la cele 254 pagini să se mai adauge alt index, care să se întindă pe alte 40 pagini? Nu s-a gândit autorul că aceasta constituie o risipă? Trebuie să mai informăm pe cititorii noștri că bibliografia dată pentru fiecare grupă în parte este foarte departe de a fi com-

pletă. Chiar dacă această lipsă nu afectează evidența fondului faunistic tratat în index, ea rămîne ca atare.

În altă ordine de idei, autorul crede nimerit să scoată în relief doar aportul citorva cercetători, prin studiile lor biometrice. Se știe că acest mod de lucru, care nu este nou, este aproape generalizat și la noi și folosit, curent, de către majoritatea cercetătorilor sistematicieni din toate domeniile.

Dacă analizăm modul cum sînt tratate, în broșură, grupele de vertebrate, mai constatăm și alte lipsuri, dintre care spicuim, pentru exemplificare, numai unele.

La capitolul Cyclostomi, nu este citat, și nu din întâmplare, V. Gh. Homei, care, cu colaboratorii săi, de mai mulți ani urmărește biologia și răspîndirea ciclostoimilor în țară. Apoi, din index lipsește *Lampetra planeri*.

La capitolul Pești, lipsește *Sphyrna zygaena*.

Despre popularea cu *Gambusia affinis* a numeroase ape din cîmpia Munteniei și în alte părți, în cadrul campaniei de eradicare a malariei, organizate de către regimul nostru în 1949—1950, autorul nu scrie nimic.

O adevărată împletire de greșeli de fond (omisiuni, confuzii, contradicții), cu greșeli de formă (fără a ne mai referi și la cele de tipar) se constată, din abundență, la tratarea celui mai mare grup de vertebrate din țara noastră, care sînt păsările.

Dacă, în ceea ce privește peștii, amfibienii și reptilele, cititorul se poate documenta perfect, consultînd volumele din «Fauna R.S.R.», la păsări, unde lucrările de ansamblu se reduc la acelea ale lui R. Dombrowschi și D. Linția, vechi și epuizate, erorile ar putea trece neobservate, inducînd chiar în eroare pe cititorul mai puțin avizat.

Din index lipsesc specii și subspecii citate încă de către D. Linția și documentate uneori prin existența de piese în muzee; astfel sînt: *Anser fabalis brachyrhynchus*, *A. fabalis rossicus*, *Anser indicus*, *Anas angustirostris*, *Calidris canutus*, *Serinus serinus*, *Emberiza pusilla*, *Calcarus lapponicus*, *Motacilla flava flava*, *M. flava thunbergi*, *M. flava cinereocapilla*. În schimb, apare, — în mod nejustificat și încă de două ori la rînd —, *Motacilla flava taivanus*, citată inițial, probabil, datorită unei determinări greșite.

Lacune serioase, dovedind neaprofundarea bibliografică de specialitate, chiar dacă aceasta figurează în listă, se constată și la repartiția geografică a unora dintre specii în țara noastră. Lipsesc, spre exemplu, citările pentru Crișana: *Platalea leucorodia*, pentru Banat: *Nycticorax nycticorax* și *Luscinia svecica*; pentru Oltenia: *Pelecanus onocrotalus* și *Pel. crispus*, *Ciconia nigra*, *Otis tarda*, *Hydroprogne caspia*, *Glareola pratincta*, *Apus melba*, *Emberiza cirius* și *Plectrophenax nivalis*; pentru Dobrogea: *Dryocopus martius*; și lista nu este epuizată.

Contradicții flagrante se constată, — uneori în rînduri alăturate, —

și în ceea ce privește epocile de prezentă la noi în țară a unor păsări, spre exemplu:

— *Tadorna tadorna* este «oaspete de vară (III) IV—X (XI), dar... «iernează în număr mare pe lacul Techirghiol»;

— *Anas clypeata* este «oaspete de iarnă (XII) și rar sedentar», dar... «cuibărește regulat, numeroase exemplare rămânând peste vară în țară»;

— *Aythya nyroca* este «sedentar și oaspete de vară (III—X) (XI)»;

— *Calidris alba* este «de pasaj (V—VI); (VIII) IX—X», dar... «iernează regulat la noi».

Manevrarea necorespunzătoare a termenilor de «sedentar», «de pasaj», «oaspete de vară», «oaspete de iarnă», duce la afirmații lipsite de înțeles. Cum poate afirma, spre exemplu, despre o pasăre (vezi mai sus!) că: «pleacă în XI» (adică în noiembrie, nota noastră), dar... «iernează în număr mare»; sau că este: «rar sedentar», dacă este: «oaspete de iarnă și rămâne în număr mare, vara?»

Autorul afirmă, despre *Cygnus olor*, că: «exemplare izolate rămân în țară în iernile nu prea aspre», deși este stabilit, chiar de către colegii săi de institut, că iernează în număr mare la litoral. Nepotriviri și lipsuri asemănătoare se găsesc și la alte specii.

Situații perimate de decenii, în ce privește cuibăritul la alte specii (spre ex. *Bucephala clangula*, *Mergus albellus*) sînt citate ca actuale.

O gravă eroare constituie admiterea existentei și a cuibăritului pentru *Eremophila alpestris flava* pe Cindrel, cînd acolo a fost stabilită precis *E. alpestris balcanica*. Nu știe autorul că nu pot cuibări, în același loc, două rase geografice ale aceleiași specii?

Grabă și neatenție se dovedește și la alcătuirea bibliografiei, altfel foarte cuprinzătoare (1100 titluri). Spre exemplu, printre titlurile cu care E. Vespereanu este citat, la Addenda (p. 213), unul este citat și la pag. 207, pe cînd al doilea, cu titlul în limba engleză, la Addenda, este atribuit, la p. 202, cu titlul în limba română, lui V. Pușcariu. E. Nadra este citat, în partea de istoric, că a descoperit pe *Acrocephalus agricola* la noi, dar lucrarea sa lipsește din lista bibliografică; la specia respectivă se trece numai anul lucrării (și acesta greșit), fără a se cita descoperitorul ei. În schimb, în mod gratuit și eronat, i se atribuie lui M. Tălpeanu semnalarea cuibăritului la *Saxicola rubetra* (lucrare publicată de I. Cătuneanu!).

Autorul indexului menționează unele elemente noi în fauna noastră, fără însă a arăta și numele celui care le-a comunicat, frustrîndu-i, astfel, pe cercetătorii respectivi de rodul muncii lor.

Nu trebuie arătat, spre exemplu, că E. Nadra este acela care a descoperit, la noi, pe *Xema sabini* și pe *Phalaropus fulicarius*? Pe ce bază este citat, apoi, *Elanus caeruleus*? Dar

semnalările, de dată recentă, pentru *Branta bernicla*?

Trebuie semnalată și citarea deficitară a lucrărilor ornitologice publicate în «Revista Muzeelor», fapt care apare cu atît mai regretabil, cu cît indexul de care ne ocupăm este tipărit de către un muzeu și avînd drept coautor chiar un director de muzeu. Trebuie arătat, pentru evidență, că, din totalul de 27 note ornitologice, publicate în «Revista Muzeelor», între 1965—1968, sînt citate numai 11 în bibliografie!

Autorul omite, în mod intenționat, «Centrala ornitologică română», organism recunoscut pe plan național și internațional, condusă de către I. Cătuneanu și în cadrul căreia s-au efectuat zeci de mii de înelări de păsări, pentru a se stabili mai precis căile lor de migrație. La această acțiune, pe lîngă ornitologii din țară, au fost antrenat specialiști străini cu renume.

Cît privește fenomenul migrației la păsări, din păcate, nici L. Rudescu, nici W. Klemm nu sînt primii, — și nici nu pretind aceasta —, care l-au studiat și l-au explicat, așa cum afirmă autorul la pag. 106 și 107; în această problemă există o întreagă literatură.

Nici capitolul mamiferelor nu a fost scutit de lipsurile multiple, semnalate mai înainte, la celelalte grupe.

Ceea ce izbește, de la început, este modul neingrijit în care s-a făcut tipărirea, omițîndu-se indicarea unora dintre ordine. Din această cauză, în broșură, sub «Ordo Cetacea», se succed nu numai Cetaceele, dar și Carnivorele (Fissipedele), Pinipelele și Artiodactilele. Același fel de eroare se găsește, de altfel, și în istoric, la p. 220, unde însirarea autorilor care au studiat Carnivorele se încheie cu... «O. Witting etc. (Cervidae)».

Comentariile care au circulat, pe această temă, au determinat, pe siguranță, improvizarea unei «erate», — foarte incompletă și aceasta, — (și cu erori), difuzată la cîteva luni după apariția volumului.

Din lista de mamifere lipsește *Apodemus microps*, deși, la istoric, se arată — incomplet — că a fost descoperit la noi.

O altă eroare se găsește la Spalacidae. Treccm peste faptul că specia *leucodon* este cuprinsă acum în genul *Microspalax*, despărțit de *Spalax*. *Spalax microphthalmus*, citat în index, nu există în țara noastră, ci numai în U.R.S.S. Specia corespunzătoare, de la noi, este *Spalax graecus*, cu două rase geografice. Toate cele 3 rase geografice arătate în index se referă, conform cercetărilor recente, la această specie, nu la *Sp. microphthalmus*.

Alte erori se întîlesc la Cricetidae: *Cricetulus migratorius* a fost semnalat, în afară de M. Hamar, și de V. Simionescu și de către G. Marches. *Mesocricetus newtoni* este, așa cum a dovedit, chiar și experimental, G. Marches, o specie proprie și nu o rasă geografică de *M. auratus*, cu care nu are legătură, nici măcar geografică.

Alte inexactități sînt cuprinse în istoric. Spiciuim pe cele mai flagrante,

pentru a încerca o punere la punct, fie măcar parțială.

Este total inexact că I. Simionescu este primul «care centralizează cunoștințele generale asupra mamiferelor din țara noastră», în «Mamiferele României». Foarte bun paleontolog, I. Simionescu s-a folosit, însă, pentru tot ce privește scrierile sale asupra animalelor, de broșuri de popularizare străine, din care a tradus, reproducînd chiar și multe figuri. Așa s-a întîmplat și cu «Fauna României», care cuprinde numeroase și mari greșeli.

Despre G. Marches, autorul afirmă că: «tratează în numeroase lucrări combaterea speciilor sinantropice», ceea ce este inexact. Lucrările acestui cercetător, bine cunoscute, sînt rezultatul unor studii de mulți ani, în continuare și în prezent, pe tot cuprinsul țării, asupra tuturor Rozătoarelor și sub toate aspectele, începînd de la morfologie și anatomie, trecînd la biologie și răspîndire geografică, importantă practică multiplă și pînă la combatere. Vererite, bizumul, șobolanul de apă, *Mesocricetus newtoni*, Citellus, sau, poate, chiar și *Nyctereutes*, — numiri pe care le extragem din bibliografia grupului de la p. 249 — sint, după autorul indexului, sinantropice?

De numeroasele greșeli de tipar nu ne mai ocupăm, cu toate că tardiva erată a broșurii prevede prea puține dintre ele.

Nu am epuizat de semnalat toate erorile, ci am prezentat ceea ce este, mai grav, cu exemplificări puține.

O trăsătură generală, cultivată cu grijă de autor, de-a lungul întregii lucrări, unică — în publicațiile naturaliste cel puțin — este atitudinea lipsită de orice urmă de modestie și de obiectivitate, dezinvoltura cu care se placează în centrul atenției, la fiecare capitol.

Această atitudine se manifestă, însă, cu deosebire, în părțile de «istoric» ale capitolelor. Este autorul conștient de gravitatea comentariilor? S-a gîndit cumva la reacția temeiată, a celor uimiți de afirmațiile sale, prin denaturarea realităților? Crede el poate, că se va simți flatat, bunăoară, un cercetător proclamat „șef de școală”, care știe, — și nu numai el, — cit de solitar își desfășoară activitatea, înfruntînd, de multe ori, de-a lungul anilor, piedici diverse?

În ce calitate stabilește, — și încă într-un «index», — ierarhia cercetătorilor specialiști și a amatorilor actuali, acordîndu-le titluri de eminenți sau neemenți, pe unii transniferîndu-i, și aceasta fără preavizul legal, — dintr-o specialitate într-alta, pentru a le retrage altora drepturile cîștigate și recunoscute pe baza unei activități competente și susținute ani în șir?

Față de lucrările monografice publicate sub formă de volume în «Fauna R. S. R.»: Cyclostomata et Chondrichthyes (1968), Osteichthyes (1964), Amphibia (1960), Reptilia (1961), adăgînd cele două indexuri ale autorului: «Systema avium Roma-

niae» (Paris 1968) și «Verzeichnis der Säugetiere Rumäniens» (München 1961), ne poate spune autorul ce informații în plus, — fără să cerem măcar ca acestea să fie originale — aduce noua sa broșură?

În introducere, autorul se străduiește să demonstreze necesitatea impetuoasă a broșurii de față, ca și a celor anterioare, asemănătoare, ale sale, să convingă pe cititor de înalta ei valoare științifică. În realitate, însă, indexul de față nu răspunde nici unei necesități reale, pentru nimeni, nici unei solicitări din partea cuiva. Fiecare specialist sau amator interesat, indiferent de domeniul de studii, își întocmește și ține la curent, cu grijă, atât indexul sistematic, cât și pe cel bibliografic. Pentru nespecialiști, adică profesori, viitori și multe alte categorii de intelectuali, care nu sînt obligați să cunoască chiar ultimele noutăți, acest lucru nici nu este necesar; atunci cînd, totuși, această necesitate se ivește, ei se pot adresa direct, — așa cum se obișnuiește dintotdeauna —, la sursa cea mai potrivită, de unde primesc informații ample și autorizate, fără a recurge la intermediar. De altfel, nici nu am auzit, pînă acum, pe cineva, care să comenteze favorabil această apariție. Am auzit, în schimb, bine cunoscuta expresie: «păcat de bani!»

Se pune atunci întrebarea: pentru cine s-a tipărit această broșură?

Reclama insistență, pe care și-o face autorul principal, începînd din prima pagină, în introducere, continuînd pînă la cea din urmă, și chiar prin rezumatele străine, nu ne poate convinge, din păcate, în favoarea sa.

Pentru străini, autorul principal își dă singur certificatul, în încheierea rezumatului în limba engleză:

«This work is to be considered as a first and very useful directory (sublinierea ne aparține), both for biologists and museum curators, and for foreign specialists who wish to know the vertebrate inventory of Romania».

Dacă este într-adevăr o lucrare capitală, de atât de mare valoare și de larg interes, cum susține autorul, de ce nu a fost prezentată, spre publicare, la Academie, la Editura științifică sau la cea didactică, sau la Muzeul «Gr. Antipa», care, toate, sînt bucurioase să editeze broșuri de înaltă ținută științifică și cu conținut valoros, referitoare la țara noastră? De ce au fost ocolite aceste foruri, în cadrul cărora verificarea, mai riguroasă, ar fi putut evita apariția unor asemenea greșeli?

Au recurs autorii la ajutorul științific al unor cercetători cu experiență și cu autoritate recunoscută, înainte de a merge la tipar?

Subliniind încă o dată numeroasele erori științifice, ne exprimăm regretul că o asemenea lucrare a fost difuzată și în străinătate, fapt ce umbrășește merituosele realizări editoriale ale altor cercetători ai noștri.

DR. MIRCEA AL. IENIȘTEA și
M. TALPEANU

În numărul mare de studii apărute în domeniul etnografiei, țărîm al unor vaste investigații în ultimii ani, vara anului 1969 a adus o importantă apariție editorială: *Cibinium 1967—1968*. Cel de-al doilea număr al publicației *Cibinium* (Studii și materiale privind Muzeul tehnicii populare din Dumbrava Sibului), apărut în condiții grafice superioare, cu texte paralele în limbile română și germană, cu multe planșe, hărți și fotografii, înmănușiază, sub semăturile unor specialiști recunoscuți, un mare număr de studii privind problemele importante ale etnografiei noastre. Grupind materiale variate sub raportul problematicii, volumul prezintă în deosebi studii dedicate tehnicii populare la români, domeniu tot mai important și actual al etnografiei noastre și al celei internaționale. Importanța problemei este confirmată și de ponderea acestei teme la diferite reuniuni științifice internaționale, așa cum arată dr. Cornel Irimie în studiul său introductiv „Cercetări etnografice privind istoria tehnicii populare la români”. Evidențînd multitudinea cercetărilor contemporane, atât în legătură cu studiul ocupațiilor, cât și cu cel al așezărilor, autorul arată că o istorie a tehnicii populare va urma să sintetizeze rezultatele acestor cercetări.

Într-un alt studiu, intitulat „Anchetă statistică în legătură cu rețeaua de instalații tehnice populare acționate de apă pe teritoriul României”, însoțit de un bogat material ilustrativ (schițe, hărți), același autor, pe baza cercetărilor făcute în legătură cu proiectul de organizare a Muzeului tehnicii populare la Sibiu, face o serie de considerații privind clasificarea instalațiilor în cadrul genurilor de industriei țărănești, potrivit destinației lor: instalații folosite în scop alimentar (mori, uleiște, instalații pentru prelucrarea fructelor), instalații pentru prelucrarea textilelor (pive, dîrste, viltori, darace), instalații pentru prelucrarea de materii prime. Într-un capitol special sînt prezentate numărul și frecvența instalațiilor pe teritoriul patriei noastre, în cadrul provinciilor istorice. Un mare număr de studii din volum urmăresc aspectele concrete ale tehnicii populare, în domeniul morăritului: „Morile și pivele de pe valea Jaleșului (jud. Gorj)”, de Vasile Cărăbiș; „Mori cu ciukură

și pive din bazinul superior al Bahnei — Mehedinți”, de Monica Budiș și Petre Idu; viticulturii: „Construcțiile viticole din Gorj. Contribuții la studiul etnografic al viticulturii”, autori Paul Petrescu și Al. Mironescu; tehnicilor de viltorit: „O tehnică străveche de viltorit” de I. Iurasciuc.

O altă serie de studii importante îmbrățișează cele mai variate probleme din domeniul vast al meșteșugurilor populare. Se impune în primul rînd atenției studiul semnat de Nicolae Dunăre, „Răspîndirea satelor specializate în meșteșuguri populare pe teritoriul României”. Prezentînd pe scurt modul în care se produce desprinderea meșteșugurilor de agricultură, autorul scoate în relief interdependența ocupațiilor tradiționale de bază, ca și evoluția procesului de specializare pînă la apariția satelor specializate în diferite meșteșuguri populare (prelucrarea metalelor, a pietrei, olărie etc.). Prin problema ridicată se afirmă și studiul semnat de prof. Constantin C. Giurescu, „Vechimea exploatarea petrolului și a cerii de pămînt în Țările Românești”. Analizînd, pe baze lingvistice, originea latină a termenului românesc „păcură”, fără corespicient în limbile balcanice slave sau neslave și istorice, precum și exploatarea neîntreruptă a petrolului în spațiul carpatic, autorul aduce o nouă dovadă în sprijinul continuității pe teritoriul țării noastre.

Unor domenii speciale ale meșteșugului popular sînt dedicate studiile semnate de: Tancred Bănățeanu, „Lăzi populare românești”; „Meșteșugul și arta lădarilor”, Ion Chelcea, „O tehnică arhaică pentru prelucrarea țesăturilor de casă — bătutul la gratic”, Tereza Mozeș, „Ceramica populară din Bîrsa”, Raymonde Wiener, „Contribuții la studiul tehnicii populare de prelucrare a osului. Doi meșteri în prelucrarea cornului la Sibiu”.

Cîteva studii sînt dedicate arhitecturii populare: „Tipurile de case din Țara Oltului și tehnica de construcție a lor” de Ion Petrescu-Burloiu, „Caractere specifice în arhitectura populară din Gorj” de Andrei Pănoiu.

Ultimele studii ale volumului sînt dedicate unor întîlniri ale etnografilor pe plan internațional: „Conferința de lucru a muzeelor etnografice în aer liber ținută la Brienz-Elveția în luna septembrie 1967” (Cornel Irimie), aspectelor activității muzeografice ale